

דוח 56א, הנוגע למערכת הביטחון, נחתם בידי עמיתי, כב' השופט בדימוס אליעזר גולדברג, שכיהן עד לאחרונה כמבקר המדינה, והוא הדוח השנתי האחרון שהכין.

הדוח נמסר כפי שחתם עליו המבקר הפורש, בלי שהוספתי לו דבר.

אני נוטל הזדמנות זו כדי להוסיף כי עמדתי כמבקר המדינה היא שאחריות אישית היא לב לבו של המינהל התקין במדינה דמוקרטית מתקדמת. תקינות המינהל הציבורי במדינת ישראל מחייבת שנושאי תפקידים שכשלו וגרמו נזק לציבור יישאו באחריות למעשיהם.

יש מי שמקבלים עליהם אחריות אישית בעקבות הביקורת, ואלה משמשים דוגמה לאחרים, ויש מי שצריך להטיל עליהם את האחריות.

עובד ציבור אינו חסין מביקורת ציבורית. הוא אינו חסין גם מפרסום שמו כשכשל ופגע בסדרי המינהל התקינים והראויים; לעתים גם בקופה הציבורית.

אם ציבור האזרחים שואף לביקורת אפקטיבית של מבקר המדינה, עליו לתת בידיו את הכלים המעשיים ההולמים לביצועה. אלה יכללו, לשיטתי, את המחויבות האישית של בעלי התפקידים הציבוריים, שהיא פועל יוצא של שקיפות הביקורת, עומקה, יסודיותה והיותה חסרת פניות ובוודאי ללא משוא פנים.

בצדה של המחויבות האישית יתקיימו, במקרים הראויים, פרסום שמם של המבוקרים ופרסום דוחות הביקורת. הפרסום חייב להיעשות, כמובן, בזהירות רבה, מפני החשש מפגיעה חסרת בסיס בשמו הטוב של המבוקר. הציבור זכאי לדעת מי משלוחיו חטא במעשה או במחדל, התרשל במילוי תפקידו או אפילו עצם את עיניו מראיית המציאות ומבחינתה.

אין אלה צעדי ענישה הנקבעים במדינה דמוקרטית בספר החוקים. אלה צעדים
מציאותיים, ממשיים, שיש בהם אפקטיביות ("שיניים" כלשון הציבור) לביצוע
המלצות המבקר.

זהו על פי עמדתי צו השעה בתחום ביקורת המדינה.

מיכה לינדנשטראוס
מבקר המדינה
ונציב תלונות הציבור

ירושלים, כ"ו באב התשס"ה
31 באוגוסט 2005

דוח 56א מכיל בחלקו נושאים המהווים המשך או השלמה בתחומי ביקורת הקשורים לפעילות מערכת הביטחון, שבהם עסק המשרד בשנים האחרונות. אליהם מצטרפים מגוון של נושאים בתחומי ביקורת נוספים.

בתחום הלחימה בעימות, עוסק הדוח בשני נושאים: מרחב התפר והפעלת כלי טיס בלתי מאוישים. בתחום מרחב התפר, ובהמשך לדוחות קודמים של מבקר המדינה בנדון, נבדק הפעם נושא שילוב האמצעים הטכנולוגיים במעברים ובמכשול שבמרחב התפר. בביקורת נמצא, כי איכות וקצב שילובן של המערכות הטכנולוגיות כמרכיב מרכזי במכשול ובמעברים אינו עולה בקנה אחד עם הצורך היסודי, שעליו כבר הצביע מבקר המדינה בדוחות הקודמים, ולפיו "הצלחת התכנית והשגת יעדיה מותנים ביישום המשולב של כל מרכיביה כמקשה אחת". ובעיקר נמצאו ליקויים בתחום הכנסת המערכות הטכנולוגיות ופיתוח כוח האדם הייעודי.

במסגרת הפעלתם של כלי הטיס הבלתי מאוישים בעימות עם הפלסטינים ובפעילות הביטחון השוטף, נמצאו עיכובים בתחום גיבוש תפיסת ההפעלה המיבצעית, וליקויים בסדרי המעורבות של חיל האוויר בהפעלה של כלי טיס בלתי מאוישים אזרחיים המופעלים על ידי דרגי השטח.

אזור יהודה והשומרון נבדק בשני היבטים: פעולות המינהל האזרחי, והגנת היישובים: בעניין המינהל האזרחי נמצאו ליקויים בתחום הטיפול בתשתיות ובמקרקעין, בתחום המבנה הארגוני של המינהל ובנוגע לכפיפות וליחסי הגומלין שבין מפקדת תיאום הפעולות בשטחים לבין המינהל ובתוך המינהל, וכן בדרך טיפולו של המינהל ביישום המלצות "ועדת ורדי", ובאי-אכיפת החוק בתחום העסקת עובדים פלסטינים. בתחום הגנת היישובים נמצאו ליקויים בהצבת אנשי מילואים ללא הכשרה מתאימה, בהעברת השמירה לגורמים אזרחיים, ובהקצאת מרכיבי הביטחון ביישובים ואחזקתם.

בדוח זה הוקדש פרק לביקורת הפנימית בצה"ל. נמצא, כי ביקורת זו מתאפיינת בחולשה בסיסית. מהדוח עולה מגוון רב של ליקויים מהותיים בתחום תפיסת הביקורת, אמות המידה שלה, המתודולוגיה, מעמדה של הביקורת הפנימית

והדרישות ממנה; וכן סוגיית המבקר הפנימי של צה"ל, אשר עומדת על הפרק כעשור שנים, וראוי לה שתסוכם.

בהמשך לביקורות הקודמות, שבהן נבדקו נושאי ניהול התקציבים בצה"ל, נבדק בדוח זה תהליך קביעת המסגרת לתקציב הביטחון. הליקויים מצביעים על קביעת מסגרת לתקציב הביטחון ללא דפוסי פעולה סדורים וברורים, תוך התמקדות בהקצאת משאבים בטווח הקצר בלבד, וללא שמשרד האוצר ומשרד הביטחון תיאמו מסגרת מקורות ארוכת טווח למימושה.

בדוח זה נבדקו שני נושאים העוסקים בטיפול באוכלוסיות מיוחדות בצה"ל, וזאת בהמשך לנושאים על המשאב האנושי בצה"ל שהתפרסמו בדוח 55א (2004). בתחום הטיפול של צה"ל בחיילים הזקוקים לסיוע כלכלי נמצא, כי לצד העשייה וההשקעה הרבות, נתגלו ליקויים בשלושה תחומים מרכזיים: סיוע למשפחות באמצעות תשלומי משפחה, סיוע לחיילים בודדים וסיוע לחיילים באמצעות תווי קנייה. אשר לנושא השני, שעניינו השירות בצה"ל של חיילים מאוכלוסיות חלשות, מבצע צה"ל שליחות לאומית-חברתית ומשקיע מאמצים ומשאבים רבים. עם זאת, נמצאו ליקויים בתחום קביעת מדיניות לגיוס חיילים בעלי נתונים אישיים נמוכים ובתחום הטיפול בהם במהלך שירותם, כמו - ליקויים בהכשרתם המקצועית, במתן השכלת יסוד ובליווי החיילים בעת שירותם.

בנוסף על דיווח מערכת הביטחון על תיקון הליקויים, לפי סעיף 21א לחוק מבקר המדינה, ערך משרד מבקר המדינה שתי ביקורות מעקב כדי לבדוק את יישום תיקון הליקויים. מעקב אחד הוא בנושא היבטים במיגון אישי ובמיגון כלי רכב - על ביקורת שפורסמה בדוח 54א (2003), ומעקב שני, מורחב, בנושא השאלת טובין לגופים אזרחיים - על ביקורת שפורסמה בדוח 52א (2001). בנושא המיגון נמצא, שמרבית הליקויים שעליהם התריעה הביקורת הקודמת לא תוקנו, ועדיין קיימים פערים משמעותיים בין המצאי לבין הצורך בתחום האפודים, הקסדות וכלי הרכב הממוגנים. יתרה מכך, נמצאו פערים, חלקם ניכרים ומשמעותיים ביותר, בין ההודעות שמסר צה"ל בתשובותיו לבין המצב בפועל.

ביקורת המעקב בנושא השאלת טובין העלתה, כי רוב הליקויים לא תוקנו, יתר על כן, החלטות לתיקון הליקויים, וביניהן הקמת צוות בין-אגפי במשרד הביטחון לגיבוש המלצות - לא בוצעו, הלקחים לא הופקו ולא הוגשו המלצות. חמור מזאת, היה דיווח על תיקון ליקויים שלא פעלו לממשם.

בשירות הביטחון הכללי נבדק נושא "סיווג משרות ותפקידים ובדיקות התאמה ביטחונית", ונמצא, כי הצעדים שנעשו כדי לשפר את הבדיקות ולסגור את הפרצות, לא היה בהם די.

מקרקעי תעש נבדקו בשני היבטים נוספים בהמשך לאלו שנבדקו ופורסמו באוקטובר 2004 (דוח 55א). בדוח הנוכחי נבדקו נושא זיהומי הקרקע ומי התהום ונושא הכנת תכניות המתאר. נמצאה אזלת יד מתמשכת של הגורמים

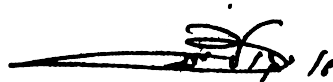
המוסמכים - כגון המשרד לאיכות הסביבה, משרד האוצר, משרד הביטחון, תעש ומינהל מקרקעי ישראל - בטיפול בנושא זיהומי קרקע ומי התהום. כמו כן נמצאו עיכובים מתמשכים בהכנת תכניות מתאר.

בתעשייה האווירית (תע"א) נבדקו שלושה נושאים. הראשון בהם עוסק בהשקעת התע"א בפיתוח לווייני תצפית אזרחיים. בביקורת זו עלו ליקויים הנוגעים במיוחד לתכנון האסטרטגי והעסקי בכניסה לתחומים עסקיים חדשניים.

הנושא השני הוא תחזוקת מנועים של מטוסי חיל האוויר, ובו נמצאו ליקויים הנוגעים להחלטות של הסטת עבודות תחזוקה מהתעשיות לחיל האוויר, והזנחה באחזקת חלקי חילוף במחסנים.

נושא שלישי דן במצב שבו הייתה שרויה התע"א בשלוש שנים ללא יו"ר לדירקטוריון, ובחצי השנה האחרונה אף בלי שיהיה בדירקטוריון קוורום לקבלת החלטות לשם תפקודה השוטף של החברה.

פרקים נוספים עוסקים בקרן לקליטת חיילים משוחררים והיחידה להכוונת חיילים משוחררים, בהוצאה לאור של משרד הביטחון ובארגון נכי צה"ל.

אליעזר גולדברג
מבקר המדינה
ונציב תלונות הציבור

ירושלים, כ"ג בסיון התשס"ה
30 ביוני 2005

